

ЧИННИКИ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Продуктивність праці – це результативність корисної праці, що визначає ефективність її застосування у конкретний проміжок часу, за умов, що існують протягом цього проміжку. На характеристики результативності та ефективності корисної праці впливають, з одного боку, якісні характеристики трудових ресурсів, залучених до процесу (їх кваліфікація, професійні та моральні здібності, психологічний настрій тощо), з іншого – умови використання трудових ресурсів (стан засобів праці та технології, умови праці тощо).

Зростання продуктивності праці, як чинник розвитку, може відбуватися шляхом: вкладення додаткового капіталу та залучення додаткової робочої сили; впливу технологічних змін та розширення інноваційної діяльності підприємств.

Значна кількість закордонних наукових досліджень щодо вагомості означених напрямів економічного розвитку доводять, що саме розширення інноваційної діяльності забезпечує пояснення більше половини варіації продуктивності (Cassiman & Golovko, 2011; Huergo & Jaumandreu, 2004; Isabel Martínez Martín, Miguel Sánchez Galindo, César Pérez López & Rosa Santero Sánchez, 2019; Tsai & Wang, 2004; Alfredo D'Angelo & Alessandro Baroncelli, 2019; Wakelin, 2001). Окремі науковці (Griffith, Huergo, Mairesse & Peters, 2006) засвідчують, що повоєнне зростання в Європі багато в чому базувалося на нагромадженні капіталу, тоді як те, що потрібно зараз, – це те, щоб європейські країни переорієнтувалися до зростання, засноване на інноваціях.

В умовах дефіциту капіталу, проблем, пов'язаних з браком кваліфікованих трудових ресурсів та високим ступенем зношеності основних засобів підприємств України вплив першого напряму на зростання продуктивності є слабо вираженим (Сергійчук, Карась, 2011; Капінос, 2015; Гончаров, 2014; Семикіна, 2010). Зазначене дозволяє зробити висновок, що одним з вагомих чинників екстенсивного типу економічного розвитку підприємств країни є зростання продуктивності праці на основі підвищення їх інноваційної активності.

З позиції впливу на продуктивність праці оцінюється так званий інноваційний процес, коли інновація впроваджується у процесі виробництва. Можна виділити шість напрямів інноваційного процесу (OECD, 2005):

- придбання та зміни основних засобів та процедур, методів та стандартів

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

контролю якості, необхідних для виробництва та контролю якості нового продукту або використання нового процесу;

- процес модифікацій, перепідготовки персоналу в нових технологіях або у використанні нової техніки;
- маркетинг нових продуктів;
- придбання технологій;
- придбання машин та обладнання;
- дизайн – охоплює плани та креслення, спрямовані на визначення процедури, технічні характеристики та експлуатаційні особливості, необхідні для запровадження, розробки, виробництва та реалізації нових продуктів і процесів.

Загалом можна виділити дві основні проблеми, які виникають у процесі визначення впливу інновацій на продуктивність праці:

- яким чином вимірювати інновації;
- яким чином виокремити вплив саме інновацій у загальній сукупності чинників, які впливають на продуктивність праці.

Можливим варіантом вирішення першої проблеми може бути використання витрат підприємств на НДДКР. Позитивним моментом від використання даної варіанту вимірювання інноваційної активності підприємств є наявність чітких статистичних даних та можливості зіставлення результатів на рівні окремих територій країни або окремих країн. Недоліком є те, що витрати на НДДКР – це міра вкладень, яка не враховує ефективність та результативність зусиль.

Проведення НДДКР є важливим елементом інноваційної діяльності підприємств, оскільки забезпечує можливості максимального використання їх наукового та ресурсного потенціалу. Наближення інноваційної діяльності безпосередньо до виробничого процесу розширює можливості для врахування особливостей технологічного, управлінського та інших процесів на рівні підприємства, відповідає вимогам підвищення рівня їх ефективності. З позиції стимулювання даного напрямку інноваційної активності підприємств країни основною метою економічної політики повинна стати підтримка (нормативно-правова, патентна, ліцензійна, фінансова тощо) їх діяльності.

В умовах недостатнього рівня розвитку ринку інновацій та браку фінансових ресурсів на розвиток внутрішньої інноваційної діяльності, переважна більшість підприємств України надають перевагу придбанню машин, обладнання та програмного забезпечення. Це найпростіший варіант інноваційної активності, який забезпечую найбільш стислий період комерціалізації інвестованих фінансових ресурсів шляхом зростання доходів від економічної

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

діяльності. Аналіз динаміки інноваційної діяльності підприємств за напрямками запропоновано у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз динаміки інноваційної діяльності підприємств за напрямками (2014-2018 рр.)

Кількість підприємств	Роки			
	2014-2016		2016-2018	
	кількість	частка	кількість	частка
Інноваційно активних підприємств, в т.ч.	5095	100	8173	100
Підприємства з технологічними (продуктовими та/або процесовими) інноваціями, в т.ч.	3278	64,3	2937	35,9
підприємства з продуктовими інноваціями	347	6,8	765	9,4
підприємства з процесовими інноваціями	1601	31,4	1038	12,7
підприємства з продуктовими та процесовими інноваціями	1260	24,7	1134	13,9
Підприємства тільки з нетехнологічними (маркетинговими та/або організаційними) інноваціями	1817	35,7	5236	64,1

Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні». Укрстат.

Протягом аналізованого періоду спостерігається стійка динаміка до зменшення частки підприємств з технологічними (продуктовими та/або процесовими) інноваціями (з 64% від загального обсягу у першому періоді до 36% – у другому) та зростання частки підприємств тільки з нетехнологічними (маркетинговими та/або організаційними) інноваціями (з 36% від загального обсягу у першому періоді до 64% – у другому). Визначена тенденція, на нашу думку, є негативною та відображає зменшення фінансових можливостей підприємств у нарощуванні власного інноваційного потенціалу та розвитку внутрішньої науково-дослідної діяльності.

Література:

1. Bruno Cassiman & Elena Golovko (2011). Innovation and internationalization through exports. *Journal of International Business Studies*, 42 (1), 56-75. Retrieved from <https://econpapers.repec.org/scripts/redir.pf?u=http%3A%2F%2Fwww.palgrave-journals.com%2Fjibs%2Fjournal%2Fv42%2Fn1%2Fpdf%2Fjibs201036a.pdf;h=repec:pal:jintbs:v:42:y:2011:i:1:p:56-75>.
2. Tsai, Kuen-Hung & Wang, Jiann-Chyuan (2004). R&D Productivity and the Spillover Effects of High-tech Industry on the Traditional Manufacturing Sector: The Case of Taiwan. *The World Economy*, 27, issue 10, 1555-1570. Retrieved from https://econpapers.repec.org/article/blaworlde/v_3a27_3ay_3a2004_3ai_3a10_3ap_3a1555-1570.htm.
3. Griffith, R., Huergo, E., Mairesse, J., Peters, B. (2006). Innovation and Productivity in Four European Countries. *Oxford Review of Economic Policy*, 22, 483-498. Retrieved from <http://personalpages.manchester.ac.uk/staff/rachel.griffith/PublishedPapers/GriffithHuergoMairessePeters2006.pdf>.

4. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні». Укрстат.
Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 332.146.2

**Т. В. ЧЕРНИЧКО,
М. О. ШЛАПАК**
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Негативні тенденції, що сформувалися у промисловому секторі регіонів країни та визначають його розвиток протягом останніх років, неможна пов'язувати лише з впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, які несприятливо впливають на економічні процеси в Україні. Переважна більшість економістів, на теоретичному та практичному рівнях, засвідчують важливу роль держави, як активного учасника розвитку промислового сектору, з одного боку, та як регулятора економічних процесів у ньому, з іншого.

Набір інструментів та методів, що застосовуються державою є специфічним для кожної моделі економічного розвитку: в окремих країнах вагомого значення набувають адміністративні методи стимулювання промислового потенціалу регіону (Франція, Китай, Японія), у переважній більшості інших перевага надається менш радикальним економічним методам (елементам податкового та монетарного регулювання, розвитку системи державного замовлення, розгалуженій системі індикативного планування) (Великобританія, США).

Узагальнення досліджень основних етапів стимулювання промислового потенціалу регіону у світовій практиці протягом останніх десятиріч дозволяє умовно виділити наступні етапи:

- активна діяльність з боку держави спрямована на усунення диспропорцій у розвитку ринку, захист пріоритетних галузей економіки, значна частка державної власності у промисловому секторі;
- перехід до політики торговельної лібералізації, посилення процесу глобалізації та інтеграції промислового сектору економіки, «вихід» держави з сектору внаслідок активних приватизаційних процесів, активізація уваги держави на позиції підвищення конкурентоспроможності власних промисловиків;

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>